

HRVATSKI

LOVDŽIJA

HRVATSKI LOVAČKI SAVEZ

PRETISAK

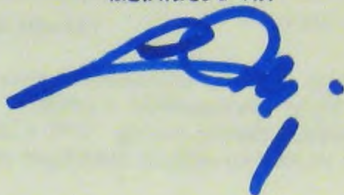
NAKLADNIK
HRVATSKI LOVAČKI SAVEZ

ZA NAKLADNIKA
IVAN TUŠKAN, predsjednik HLS-a

PREDGOVOR
DRAGUTIN GAJSKI, tajnik HLS-a

TISAK: TISKARA VARTEKS – VARAŽDIN

~~IMENOM~~: VILIM-FILIP ŠABIĆ
MAKARSKA LIP

HRVATSKI

LOVDŽIJA.

CARPENT TUA POMA NEPOTES

(Potomci će brati tvoje jabuke)

Hrvatski lovački savez, samostalna središnja udruga hrvatskih lovaca, nakon primitka u Međunarodni savjet za lov i zaštitu divljači (C.I.C.) 1991. godine poradi višeznačnosti lovstva nastoji obnoviti negdašnju plodnu strukovnu izdavačku djelatnost.

Stručna štiva hrvatskih lovnih stručnjaka, Kesterčaneka, Ettingera, Veselyja, Čeovića, Dragišića i dr., koja su godinama predstavljala i predstavljaju jedino izvorište stručnih i praktičnih saznanja u lovstvu korišteni su i kao udžbenici na obrazovnim ustanovama iz tog područja. Ovi strukovni članci ili dijelovi lovačkih priručnika i poučnika, katekizama lovstva, dijelom su bili otisnuti na stranicama našeg lovačkog stoljetnika, glasila hrvatskih lovaca »Lovačkog vjesnika« te su bili pripremljeni kroz niz stručnih publikacija u vidu knjižica male lovačke biblioteke odnosno lovačke knjige Hrvatskog lovačkog saveza.

Sva ova stručna štiva predstavljaju nepobitan dokaz naše lovne kulture i uopće lovne kulture ovih prostora, te su po značaju priznata prema europskim mjerilima.

Nažalost, u proteklih tridesetak godina izdavaštvo hrvatskih lovaca je donekle zamrlo. Zatičemo tek pokoje izdanje stručne literature dok se glavnina ovih dostignuća objavljuje samo preko stranica našeg »Lovačkog vjesnika«. Želeći ponovo obnoviti, te postaviti lovno izdavaštvo na mjesto koje ono zaslužuje, odlučismo se uvažavajući sve povijesne razloge i druge čimbenike o kojima će biti govora u ovom uvodniku na ponovni tisak (reprint) Ettingerovog »Hrvatskog lovđžije«.

Zašto baš ovog priručnika?! Osim što Josipu Ettingeru pripada pravo prvijenca u tiskarstvu lovnih sadržaja našeg područja (Srijemsko-Slavonske-Hrvatske divlje životinje i ptice – Zemun 1857), držimo da je njegov »Hrvatski lovđžija« tiskan još davne 1897. godine, već kako mu i naziv kazuje (lovđžija) – iskusni učitelj lova), prvi pučki poučnik pisan »srcem« za sve lovce, šumare i prijatelje lova, namijenjen upravo njima za podignuće lovstva naših prostora. Izdan u tzv. »džepnom izdanju« u vrlo malom broju primjeraka, predstavlja danas vrlo rijetko štivo i mnogima je nedostupan i po čuvenju nepoznat. Unatoč tome što je Fran Žav. Kesterčanek, samo tri mjeseca prije izdao svoj priručnik »Lovstvo«, no prvenstveno za potrebe učilišta, držimo da Ettingerov »Lov-

džija« upravo zbog svojeg pučkog pristupa u obuci hrvatskog lovca, zbog svojih posebitosti koje su i kasnije bile temeljem sličnih odnosno opsežnijih izdanja lovačkih priručnika, zavrđuje ponovni pretisak.

Šumar, kraljevski umirovljeni katastarski nadzornik, Josip Ettinger toliko sistematski izlaže problematiku lovstva kroz (V) pet poglavlja i 11 odsjeka na svega 304. stranice da ovo štivo doista predstavlja istinski poučnik za »časnog lovca« koji se u mnogim postavkama može primijeniti dandanas.

Već sama činjenica da je u »Hrvatskom lovdžiji« otisnuto 366 ispitnih pitanja za hrvatske lovce, dovoljno govore o ozbiljnosti pristupa ovom stručnom zvanju i vještini, te prijekojoj potrebi polaganja strukovnog ispita za lovca, dok se u to vrijeme u mnogim europskim zemljama još o tom problemu nije suvislo niti razmišljalo. Temelj za sažimanje problematike lovstva Ettinger zatiče u tadanjem (prvom našem) Zakonu o lovu (1893. god.) što ga i danas nakon jednog stoljeća ponovno čini suvremenim obzirom da je i novim Zakonom o lovu iz ove godine ponovno uveden »dominalni sistem prava lova« ustanovljen na ovim prostorima još davne 1893. godine.

Upravo osnovni smisao tadanjeg Zakona o lovu, (1893. g.) racionalni pristup lovstvu kroz lovnu gojidbu održan je i do dandanas i predstavlja u ono vrijeme vrlo suvremen i moderan pristup lovu, primjenjiv tek u malenom broju europskih zemalja.

Stoga su i »svojstva« (str. 5–6) lovca, kako ih Ettinger navodi, vrlo znakovita za poimanje pojedinca, građanina, koji se želi baviti ovim časnim zvanjem odnosno vještinom.

Njegov abecedni prikaz lovačkog nazivlja, pregršt lovnih izraza također nam nedvojbeno govori o ustanovi lovačkog ceha ovih prostora koji uporablja posebne lovačke izraze, nazalost tijekom vremena zaboravljene ili iščezle.

Premda nesumnjivo pod utjecajem u to vrijeme u Europi najrazvijenije, njemačke lovne strukovnosti, Ettinger iznosi i naše hrvatske običajne posebnosti iz lova. Tako prelistavajući stranice »Hrvatskog lovdžije«, zatičemo kako nazivlje nastalo u puku pojedinog našeg područja (»BUC« – turopoljski puk), običaj načina lovljenja, korištenja lovačkih pasa i drugih pomoćnih sredstava lova sa već tada, na visokom stupnju postavljenim pravilima lovnog ponašanja. Kada Ettinger tvrdi ... »ne može se smatrati pravim lovačkim zanatom trovati zvjerad«, ne treba izgubiti iz vida da je to napisano unazad stotinjak

godina i da je još do nedavno postojala zakonska mogućnost upravo za ovakav način uklanjanja »štetne« divljači.

Uz već uvriježene lovačke običaje, polaganje i pružanje divljači radi razgleda (strana 166), zateći ćemo i naš jedan od rijetkih izvornih običaja, zabilježen na području Srijemske županije, doskočicu »vučara« koji ubiru po izvršenom odstrelu vuka, pokazujući slamom nadjevenu njegovu kožu, svoju za služenu nagradu (harač).

Ovaj običaj preostao je još danas isključivo u Lici i Dalmatinskoj zagori.

Upravo ove osobitosti njegova djela daju mu danas neprocjenjivu vrijednost koja me ponukala u ideji da ga ponovno otisnemo. »Šljuka pis« iz njegovog pjesničkog opisa *uskršnjeg* posjeta šljuka našim krajevima prema latinskom Evanđelju prvijenac je te vrsti u nas i predstavlja povijesnu predaju koja se je u pojedinim našim krajevima zadržala i dandanas. Doskočica u načinu izvođenja lova hajkom na vječite neprijatelje puka, lisicu i vuka poučno je opisan stihom, te ih istjeruje pred puške lovaca (strana 176).

Sve ove osobitosti proizlaze iz namjere autora da od hrvatskog lovca ne napravi »šintara – bezobzirnog lovca i streljača« već gojitelja i ljubitelja divljači. Njegova sistematika prirodoписа lovnih životinja sa oblicima, te »uzgoj divjadi« kako u otvorenom tako i zatvorenom prostoru zasigurno je preteča mnogim priručnicima koji će kasnije sažimati ovu problematiku.

Znakovita je i »zaštita divjadi«, odsjek koji izričito ukazuje osim na postojeće prirodne čimbenike »i na propadanje lova« – »zbog zvjerokradica i nepostupaka zakupnika«, te ga upravo zbog toga i danas čini suvremenim.

Njegova lovna kinologija, kako kod opisa vrsta lovačkih pasa, tako i njihove uporabljivosti, naravi i životu, njihovim bolestima, te obuci poradi uporabe, predstavlja zasigurno za naše izvorne pasmine kao i za ostale neprocjenjiv podatak povijesnog značenja.

Premda je u mnogim prikazima lovnih prilika Ettinger ostao u granicama tadanjeg vremena, zasigurno se mnogo toga može primijeniti dandanas ako zbog ničeg drugog onda zbog uporedbe sa tadanjim i sadanjim lovnim prilikama u nas. Otišnuti tekstovi tadanjeg Zakona o lovu, posebice Zakona o zaštiti ptica iz 1893. godine ukazuju nam na ustanove osnovnih imovinsko pravnih problema lovstva i na visoku ekološku svijest u zabrani strijeljanja i zaštiti korisnih ptica, primjerice

škanjca mišara – prostog mišara, te na postojanje »naših posebnih vrsta« među korisnim pticama (djeto hrvatski, sjenica hrvatska, sjenica dalmatinska, str. 252).

Nije izostavljen niti podatak iz povijesnice lova naših prostora da je već u 12. stoljeću hrvatsko svećenstvo kao stalan dio beriva sabiralo kunovinu koji potom zbog vrijednosti i važnosti i likom i nazivom postaje kovani banski novac, banovica ili moneta banalis. Zasigurno da ovaj poučnik namijenjen po Ettingeru lovcima, šumarima i svim prijateljima lova najbolje svjedoči tadanje lovne prilike u nas, istodobno koristeći sva naučna suvremena dostignuća, te predstavlja nepobitan dokaz naše lovne kulture toga vremena. Stoga zaslužuje da ga ponovno otisnemo i omogućimo svim zaljubljenicima lovne struke uvid u tadanja lovna saznanja i visoku vrijednost želja za unapređenjem lovstva ovih prostora koje je i dandanas toliko potrebno.

Osim toga želimo sadanje i nove naraštaje podsjetiti na stoljetnu predaju racionalnog i smislenog lovstva ovih prostora, te promicati na taj način dio naše kulturne baštine kao odgovor svim onima koji drže da hrvatsko lovstvo nije oduvijek bilo svojim dostignućima prisutno europskim tokovima.

Dragutin Gajski

U Zagrebu, 12. listopada 1994.

HRVATSKI
LOVDŽIJA.

PRIRUČNIK

ZA LOVCE, ŠUMARE I SVE PRIJATELJE LOVA.

PODPOROM HRV.-SLAV. SUMARSKOGA DRUŽTVA.

BASTAVIO

JOSIP ETTINGER.

SA 5 TABLA.

TISAK I NAKLADA KNJIŽARE LAV. HARTMANA
(Kugli i Deutsch), Zagreb, Ilica 30.

Lovnim zakonom od godine 1893. udaren je prvi temelj racionalnom lovogojstvu za kraljevinu Hrvatsku i Slavoniju. Kao što više-manje propisuje ono, što se ne smije na uštrb lova činiti, tako opet lovna znanost daje uputu, što moramo činiti, da lov podignemo. Kao što gdje, tako se i ovdje zakon i znanost nadopunjuju. Buduć pako da mi ne imamo do sada nikakove knjige u hrvatskom jeziku o lovogojstvu, pa buduć da bez lovačke znanosti ne može nikakova uspjeha i napredka u lovnoj kulturi biti, to sam se odlučio, da hrvatskom lovcu i onomu, koji to želi biti, pružim prvu priliku, da se uputi u sve ono bez česa o pravomu lovu ne može biti ni govora. Dočim je lov u drugim zemljama tako razvijen, da igra ne malu ulogu u narodno-gospodarstvenom obziru, to je kod nas — kraj svih povoljnih okolnosti klime i teraina — još na tako niskom stupnju, da se o njemu pravo rekuć ni govoriti nemože. Iznimku čine neke riedke gospoštije, kojima budi čast. Nu kao što smo pod zadnje vrieme i u drugim granama gospodarstva počeli napredovati, tako ćemo, nadam se i u kulturi lova, jer je on ne samo jedna od najplemenitijih zabava, nego je i kadar vlasniku takodjer liepu korist nositi.

Koliko se je do lova i lovne zabave od vajkada služilo najboljim je svjedočanstvom to, što su poglavice i plemići ne do nedavno lov kao izključivo pravo lih za sebe pridržali; svjedoči nadalje i to, da se ponajpače u Njemačkoj razvio posebni lovački ceh, koji je imao svoj vlastiti jezik i koji je do lovačkog umjeća toliko držao, da je istom onomu dao naslov lovca, koji se je mogao izkazati, da je kod izučenog kojeg lovca (meštra) bio tri godine u naucima, te je istom nakon treće godine, kada se je uputio u sve, što je skopčano sa racionalnim

lovom, istom tada je bio po propisu zalovčen, te mu izdana »diploma«, bez koje se nije mogao niti u lovačkom odijelu pokazati. Takovih je lovaca kod nas jako malo; nu što je još gore, mi ne imamo lovnog čuvarskog osoblja, koje bi imalo barem pojma, kako valja lov dizati, kako divljač njegovati i unapredjivati. Naše lovno čuvarsko osoblje sastoji se većim dielom od lugarskoga osoblja, a to se opet rekrutira iz odsluženih podčastnika, te im nije ni zamjeriti, da neimaju o racionalnom lovu ni pojma. Dosta je, ako se savjestno služe lovnog zakona, — a to je sve, što mogu lovu u prilog činiti.

Nadam se, da sam ovom knjigom našem lovo-čuvarskom odnosno lugarskom osoblju dao priliku, da sazna, što mu je kao lovcu prava dužnost, da sazna, da nije onaj lovac, koji ma na kakov način, ma u koje doba godine znade doći do lovine, već je pravi lovac, koji će znati svoje revire napučiti sa raznovrstnom koristnom divljači, koji će znati neprijatelje plemenite divljači tamaniti, koji će im u svakoj pogibelji znati pravu pomoć pružiti, koji će znati u svako doba svomu predpostavljenomu kazati, koliko ima ove, koliko one vrsti divljači, koliko im donese štete, koliko koristi.

Pošto mi je predsjedništvo hrvat. slavonsk. šumarskog društva naklono bilo iz društvenih sredstava za promicanje šumske literature podporu pružiti, to mi je slavonskomu predsjedništvu hrv. slav. šumarskoga društva izjaviti najtopliju zahvalnost, što je tim omogućilo, da se ova knjiga u tisak stavila i tek sada javnosti predala.

U želji da ova moja knjižica svoj cilj zbilja postigne, ne mogu, a da se na koncu ne zahvalim svim prijateljem, koji su mi na ruku išli kod ove radnje, te me bilo u čemu svojom pripravnosću podpomagali: Hvala im!

U Zagrebu, mjeseca siječnja 1897.

J. Ettinger.

kr. umir katastralni šumski nadzornik.

U V O D.

Kao što mnoge druge znanosti, tako je i »lovoznanstvo« skup mnogih inih znanosti n. pr. prirodoslovja, životinjstva, jednog diela zakonodavstva i d. kao i točnog poznavanja načina življenja pojedinih vrsti divljači. Neuki lovac zadovoljit će se podpuno sa ovime najzadnje spomenutim (t. j. načinom življenja divljači) te će se držati za podpuna lovca, ako si je to znanje svojom vlastitom ili praksom drugih ljudi stekao. Neću doduše tvrditi, da ne može i onaj biti dobar lovac, koji jedino to praktično znanje posjeduje, nu od izobraženoga lovca traži se dan danas, da imade svim u lovstvu zasjecajućim pojavam onaj »kako« i »zašto« koji se u svakoj znanosti iziskuje.

Ovo teoretično i praktično znanje u svojoj celosti zove se lovstvo, t. j. znanje, kako se divlje životinje koje su lovu škodljive, na umjetni način umanje ili sasma izkoriene, nasuprot, koristnu divljač odgajati i proti štetnim uplivom štititi, umjetno hvatati ili ubijati i što bolje moći istu uporabiti.

Već od davne prošlosti tražili su narodi s jedne strane iz nužde, kako da se proti grabežljivoj zvjeradi obrane, s druge opet koristi radi, da si meso od divljači za uživanje, a njihovo krzno za odjeću pribave. Kasnije pronadjoše knezovi za shodno i koristno seljake i gradjane od lova sasma izključiti i proglasiše lov za regalno pravo

Mi u Hrvatskoj o lovstvu u obće neimamo bilježaka, koje bi nam stanje lova u prošlosti opisale; jedino što znamo iz povjesti Ivana Tkalčića, da je naše svećenstvo u XII. vieku jur sabiralo kunovinu od naroda, kao stalan dio beriva. U grbu kraljevina Hrvatske, Slavonije